

זה הכלל כל שהוא ממין שבעה וממין דגן, רבן גמליאל או' מברך אחריו שלש ברכות. וחכמים או' **ברכה אחת** [בדפוס ראשון נוסף – מעין שלש]. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסובין ביריחו, הביאו לפניהם כותבות ואכלו. קפץ ר' עקיבא ברך אחריהן **אחת** [בדפוס ראשון – ברכה אחת מעין שלש], אמ' לו רבן גמליאל, עקיבא, למה אתה מכניס ראשך לבין המחלקות. אמ' לו למדתנו אחרי רבים להטות. אע"פ שאתה או' כך וחביריך או' כך, הלכה כדברי המרובין. ר' יהודה או' משמו, כל שהוא ממין שבעה ולא ממין דגן, או דגן ולא עשאו פת, רבן גמליאל או' מברך אחריו שלש ברכות. וחכמים או' **ברכה אחת**. וכל שאינו לא ממין שבעה ולא ממין דגן, רבן גמליאל או' מברך אחריו **ברכה אחת**. וחכמים או' ולא כלום.

5

ברכות לז, א

10

זה הכלל: כל שהוא משבעת המינים, רבן גמליאל אומר: שלש ברכות, וחכמים אומרים: **ברכה אחת מעין שלש**. ומעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו מסובין בעלייה ביריחו, והביאו לפניהם כותבות ואכלו, ונתן רבן גמליאל רשות לרבי עקיבא לברך. קפץ וברך רבי עקיבא **ברכה אחת מעין שלש**. אמר ליה רבן גמליאל: עקיבא, עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת! אמר לו: רבינו, אף על פי שאתה אומר כן וחביריך אומרים כן, למדתנו רבינו: יחיד ורבים הלכה כרבים. רבי יהודה אומר משמו: כל שהוא משבעת המינים ולא מין דגן הוא, או מין דגן ולא עשאו פת, רבן גמליאל אומר: שלש ברכות, וחכמים אומרים: **ברכה אחת**; כל שאינו לא משבעת המינים ולא מין דגן, כגון פת אורז ודוחן - רבן גמליאל אומר: **ברכה אחת מעין שלש**, וחכמים אומרים: ולא כלום.

15

ירושלמי ברכות ו', א, י' ע"ב (עמ' 50 שו' 48 – עמ' 51 שו' 26)

1. עד כדון בתחילה, בסוף?

20

רבי יונה בשם ר' שמעון חסידא: אשר ברא מיני מעדנים לעדן בהן נפש כל חי בא"י על הארץ ועל מעדניה

2. ר' אבא בר יעקב בשם רבי יצחק רובה: ר' כשהיה אוכל בשר או ביצה היה או': אשר ברא נפשות רבות להחיות בהם נפש כל חי בא"י חי העולמים.

עד כדון בסוף, בתחילה?

25

אמר ר' חגי: בורא מיני נפשות.

התיב רבי יוסי: והא מתניתא פליגא 'על החומץ ועל הגוביי ועל הנובלות הוא או' שהכל נהיה בדברו', והדין גוביי לא מין נפש הוא?

3. אתיא דרבי שמעון חסידא כר', ודברי שניהן כרבן גמליאל, [דתני: זה הכלל שהיה רבי יהודה אומר משו' רבן גמליאל]:

30

כל שהוא ממין שבע' ואינו ממין דגן, מין דגן ולא אפאו פת, רבן גמליאל או': מברך לאחריו שלש ברכות, (וחסדא) [וחכמים] אמ': ברכה אחת; וכל שאינו ממין שבעה ולא ממין דגן, רבן גמליאל או': מברך לפניו ולאחריו, וחכמי אומ': לפניו ולא לאחריה.

4. ר' יעקב בר אידי בשם ר' חנינא: כל שהוא כעין סולת וכעין חליטה ומחמשת המינין, (ו)אמ' עליו בורא מיני מזונו' ומברך לאחריה ברכה אחת מעין שלש.

35

וכל שהוא כעין סולת וכעין חליטה ו[אינו] מחמשת המינין (ואוי עליו בורא מיני מזונות), אמר ר' יונה: שלח רב זעורא גב אילין דבית ר' ינאי ואמרון לי, לית אנא ידע מה אמרון לי.

מיי כדון? אמר רבי יוסי: מסתברא שהכל נהיה בדברו.

40

ר' ירמיה בעי: הדין דאכל סולת <ובדעתיה מיכול פיתה>¹, מהו למיברכה בסופה?²

אמר רבי יוסי: והכך לא אכל ר' ירמיה סולת מן יומו.³

5. לית צורכה דאי לא למה הוא חותם בה בארץ?⁴

נעשית כברכת פועלים,

45

דתני: הפועלים שהיו עושין מלאכה עם בעל הבית, הרי אילו מברכין ברכה ראשונה, וכוללין שלירושלם בשלארץ וחותמין בשלארץ. אבל אם היו עושין עמו בסעודן או שהיה בעל הבית אוכל עמהן, הרי אלו מברכין ארבע.

דבית ר' ינאי עבדין לה כמטבע ברכה.

50

6. מהו להזכיר בה מעין המאורע?

אמר ר' אבא בר זימנא: ר' זעירא הוה מזכיר בה מעין המאורע.

אמר ר' ירמיה: הואיל וחש לה ר' זעירא צריכין אנו מיחוש.

תוספתא ברכות ה': כ"ד

55 (כד) פועלין שהיו עושין אצל בעל הבית, הרי אילו מברכין שתיים. אומי ברכה הראשנה וכולל את ירושי בשל ארץ, וחותם בשל ארץ. ואם היו עושין עמו בסעודן, או שהיה בעל הבית מברך להן, הרי אילו מברכין ארבע.

¹ <ובדעתיה מיכול פיתה> חסר ב-ל, נוסף על ידי מהדירי מה' אקדמיה על פי 133 לפי הכרעת ר"ש ליברמן, ראה: ליברמן, תלמודה של קיסרין, עמ' 25. אולם ראה: מוסקוביץ, סוגיות מוחלפות, עמ' 62-64.

² **למיברכה** [מיברכה 133 מהו מברך – גרסת רוב הראשונים, ראה: מוסקוביץ, שם, עמ' 62 הערה 3.

³ המילה 'והכך' לעתים מתפרשת בניחותא ולעתים בלשון תמיהה, ראה: עסיס, אוצר, א', עמ' 415. ייתכן אפוא שיש לפרש את ה'והכך' בלשון תמיהה – וכי לא אכל ר' ירמיה סולת מימיו?

⁴ הקשר בין קטע זה לקודמו קשה וכן פרשנות תחילת המשפט 'לית ... לא' קשה, ראה: מוסקוביץ, שם, עמ' 63 הערה 4.

(ד) וי"א בורא נפשות רבות וחסרון על כל מה שבראת וכו' כלומר ומלת וחסרון דבוק עם על כל מה שבראת כלו' בא"י בני"ר ומה שחסר לנפשות הוא מוטל על הדברים שבראת וכו' והתוספות והרא"ש כתבו כפירוש הראשון וכ"נ מדברי רש"י:

(ה) ועל דבר החתימה כתב רבינו ירוחם שלא נהגו לסיים בה ובתשובת הרשב"א כתוב שאלת מהו לחתום בברכת בני"ר לפי שראיתי כתוב בשם רבני צרפת שחותמין בה בא"י חי העולמים תשובה אתה שמעת אני לא שמעתי ולא ראיתי מי שחותם בה ע"כ. ותלמידי ה"ר יונה כתבו ונראה למורי הרב שזה מטבע קצר הוא וכיון שלא הוזכר בתלמוד שלנו לא נחתום בשם מספק והנכון לומר חתימת הברכה בלא שם ונימא בא"י בורא נפשות רבות וחסרון על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי ברוך חי העולמים עכ"ל וכן ראוי לנהוג: